

Rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen rahoittaminen Perämerenkaarella

KH 17.02.2025 § 62

Valmistelija

kehitysjohdaja Sampo Kangastalo

Laurila-Tornio-Haaparanta -rataosuuden sähköistyshankkeen tavoitteena on ollut parantaa rautatiekuljetusten kustannustehokkuutta ja teollisuuden kilpailukykyä, mahdollistaa henkilöjunaliikenteen käynnistäminen Suomen ja Ruotsin välille (kohtauspaikka Tornio-Haaparanta) sekä parantaa tasoristeysturvallisuutta. Hankkeen valmistumista juhlittiin loppuseminaarissa Torniossa 27.1.2025. Hankkeen valmistuttua Tornion keskustassa sijaitseva asema sekä Haaparannan rautatieasema Ruotsin puolella mahdollistavat sähkövetoisen henkilöjunaliikenteen uudelleen käynnistämisen Suomen ja Ruotsin välille.

Tornion kaupunki on neuvotellut liikenne- ja viestintäministeriön edustajien kanssa henkilöjunaliikenteen uudelleen käynnistämisestä Tornion kautta Ruotsiin ja uuden henkilöjunayhteyden sisällyttämisestä VR Groupin ja liikenne- ja viestintäministeriön väliseen ostoliikennesopimukseen (sopimuskausi 1.2.2022-31.12.2030). Neuvotteluja on käyty eri yhteyksissä myös Suomen Lähijunat Oy:n, Perämerenkaaren kuntien sekä VR-Yhtymä Oy:n edustajien kanssa.

Rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen käynnistämisen esteenä on tällä hetkellä mm. rahoituksen puuttuminen, maiden väliset lupamenettelyt sekä lainsäädännölliset esteet. Näiden esteiden on arvioitu olevan purettuina 1.1.2026 mennessä, jonka jälkeen henkilöjunaliikenne olisi mahdollista käynnistää.

Tornion kaupungilta on eri yhteyksissä tiedusteltu mahdollista sitoutumista uuden henkilöjunayhteyden osarahoittamiseen sekä kuntana että seudullisesti. Lapissa henkilöjunaliikenne on tällä hetkellä valtion ostoliikennettä pl. Itä-Lapin seudullisesti (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Posio, Salla, Savukoski) rahoittamat lisävuorot. Esimerkiksi Helsinki-Tornio/Itäinen-Kolari yöjunaliikenne on 100 % valtiorahoitteista.

Perämerenkaaren rajat ylittävän liikennöinnin näkökulmasta ainoa konkreettinen esitys on tällä hetkellä VR:n 22.3.2024 tekemä esitys.

Tornion kaupunginhallitus on tehnyt kannanoton VR:n ehdotuksesta 2.4.2024 § 109 ja priorisoinut ehdotuksen vaihtoehdon 1. Tornion kaupunki tavoittelee Helsingistä Tornion kautta Haaparannalle läpi viikon ulottuvaa matkustajajunaliikennettä, joka palvelee työssäkäyntiä ja asiointia, matkailua ja on yhteensovitettu Haaparannalta Luulajaan lähtevän henkilöjunaliikenteen kanssa. Tässä vaihtoehdossa vuorotarjonta on läpi viikon (ma-su), 30 vuoroa viikossa, subvention tarve 1,4 – 2,1 ME / vuosi. Matkustajamääräennuste on 41 000 – 82 000 matkustajaa / vuosi.

Tässä yhteydessä Tornion kaupunginhallitus myös päätti, että kansainvälisen matkustajajunaliikenteen Suomesta Ruotsiin, Helsingistä Tornion kautta Haaparannalle, tulee olla valtiorahoitteinen (LVM) kuten myös muu pohjoiseen suuntautuva henkilöjunaliikenne Oulun yläpuolella. Tarvittava määräraha tulee sisällyttää valtion budjettiin ja LVM:n sekä VR:n väliseen ostopalvelusopimukseen vuodesta 2025 alkaen.

Tornion, Oulun ja Kemin kaupungit tekivät tämän jälkeen 9.4.2024 päivätyn

henkilöjunaliikenteen käynnistämiseen liittyvän rahoitusesityksen eduskunnan kehysriiheen. Esitys ei edennyt ko. kehysriiheessä.

Tornion kaupungin ja liikenne- ja viestintäministeriön viime aikaisissa neuvotteluissa on ilmennyt, että kunnan, seudun tai alueen taloudellisella tuella voisi olla ratkaiseva merkitys rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen avautumiselle.

Neuvottelujen käynnistämiseksi Tornion kaupunginhallituksen tulee antaa kaupungin viranhaltijajohdolle riittävät valtuudet asian edistämiseksi sekä hankkia seudullinen näkökanta asiaan naapurikunnilta (pl. Haaparanta). Haaparannan kaupunki osallistuu jo omalta osaltaan Luulaja-Haaparanta henkilöjunayhteyden kustannuksiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää

1. antaa kaupunginjohtajalle ja kehitysjohtajalle valtuudet neuvotella rajat ylittävän henkilöjunayhteyden osarahoittamisesta. Neuvottelutulos tuodaan erikseen kaupunginhallituksen päätettäväksi mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten ja

2. pyytää Meri-Lapin alueen kunnilta (Kemi, Keminmaa, Tervola, Simo, Ylitornio) lausuntoa onko kuntanne halukas neuvottelemaan rajat ylittävän henkilöjunayhteyden osarahoittamisesta oman kuntanne osalta? Kirjallinen vastaus (kyllä/ei) pyydetään lähettämään Tornion kaupungin kirjaamoon 14.3.2025 mennessä.

Päätös

Hyväksyttiin.

KH 19.05.2025 § 187

Valmistelija

kehitysjohtaja Sampo Kangastalo

Tornion kaupunki on saanut Meri-Lapin kunnilta päätökset liittyen neuvottelujen käynnistämiseen ja mahdolliseen rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen osarahoittamiseen Perämerenkaarella. Kemi (kh. 31.3.2025 § 123), Keminmaa (kh. 11.3.2025 § 151), Tervola (kh. 24.3.2025 § 82) ja Simo (kh. 31.3.2025 § 95) ovat halukkaita neuvottelemaan henkilöjunaliikenteen osarahoittamisesta omien kuntiensa osalta. Mahdolliset sitovat rahoituspäätökset (myönteinen, kielteinen) tehdään kuitenkin kuntakohtaisesti myöhemmin.

Ylitornion kunta (kh. 10.3.2025 § 54) suhtautui asiaan lähtökohtaisesti myönteisesti, mutta katsoi rahoitusvastuun olevan valtiolla. Näin ollen Ylitornion kunta ei ole mukana jatkoneuvotteluissa.

Pääministeri Orpon hallitus neuvotteli ja sopi julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029 puoliväliriihessä, joka pidettiin 22. ja 23. huhtikuuta 2025. Puoliväliriihen neuvottelutulos ei sisältänyt rahoitusta rajat ylittävälle henkilöjunaliikenteelle Suomesta Ruotsiin. Puoliväliriihessä päätettiin kohdentaa valtion rahoitusta henkilöjuna-liikenteen käynnistämiseen välillä Tampere-Rauma, johon kohdistetaan 2,5

miljoonan euron määräraha vuodesta 2027 alkaen. Sitoutuminen on voimassa nykyisen Liikenne- ja viestintäministeriön ja VR:n välisen ostoliikennettä koskevan sopimuskauden ajan eli vuoden 2030 loppuun saakka. Julkisilla varoilla rahoitettu henkilöjunaliikenne pitää hankkia uudella tavalla vuodesta 2031 eteenpäin, jotta Suomessa noudatetaan Euroopan unionin sääntelyä. Käytännössä se tapahtuu kilpailuttamalla ostoliikenne.

Tornion kaupungin on syytä jatkaa pikaisesti neuvotteluja Perämerenkaaren henkilöjunaliikenteestä yhdessä liikenne- ja viestintäministeriön sekä neljän muun Meri-Lapin kunnan kanssa (Kemi, Keminmaa, Tervola, Simo). Kansainvälistä henkilöjunayhteyttä kohtaan Suomesta Ruotsiin on koko ajan kasvava kiinnostus olemassa ja ratayhteyden infrastruktuuri on valmis käyttöön otettavaksi. Myös muut kuin rahoitukselliset esteet ovat poistumassa vuonna 2026. Oulun kaupunki on Euroopan kulttuuripääkaupunki vuonna 2026 ja tämä nostaa myös uuden kansainvälisen henkilöjunayhteyden painoarvoa ja kiireellisyyttä. Lisäksi matkailutoimijoiden kanssa käytyjen neuvottelujen yhteydessä on toimivan henkilöjunaliikenteen nähty edistävän mahdollisia matkailuinvestointeja Tornioon.

Rahoitusneuvottelujen edistämiseksi Tornion kaupungin on perusteltua tehdä pohjaesitys liikenne- ja viestintäministeriön sekä Meri-Lapin kuntien suuntaan mahdollisesta kuntarahoituksen kestävästä tasosta. Muut mukana olevat kunnat päättävät asiasta itsenäisesti ja Tornion kaupunginkin osalta lopulliset päätökset on syytä tehdä neuvotteluiden päätyttyä.

Nykyisellä valtion sopimuskaudella (2022-2030) ainoa konkreettinen ja nopeasti toteutettavissa oleva rahoituslaskelma on saatu VR:ltä, jossa tarvittavan subvention osuus olisi läpi viikon olevalla vuorotarjonnalla (30 vuoroa / viikko) 1.4 – 2.1 miljoonaa euroa vuodessa. Alustava matkustajamääräennuste on 41 000 – 82 000 matkustajaa vuodessa.

Alustavasti arvioidusta vuosittaisesta subventiotasosta laskettuna esimerkiksi 5 %:n rahoitusosuus olisi eri matkustajamäärillä arvioituna 70 000 - 105 000 euroa. Mikäli Tornion kaupunki päättää sitoutua esimerkiksi 5 % subventiotasoon vuodessa niin subvention loppurahoitusosa (95 %) tulisi kattaa liikenne- ja viestintäministeriön sekä osarahoitukseen mukaan lähtevien muiden kuntien rahoituksella.

Tehtävä sopimuskausi ulottuisi enintään vuoden 2030 loppuun, jolloin Tornion kaupungin rahoitusosuus esimerkiksi 5 % vuosittaisilla kustannuksilla olisi yhteensä 350 000 – 525 000 euroa. Tämä olisi merkittävä summa kaupungin budjetissa tilanteessa, jossa on kyse Suomen ainoasta kansainvälisestä henkilöjunayhteydestä ja kansallisesta tahtotilasta.

Esitän, että Tornion kaupunki käynnistää asiaan liittyen neuvottelut ja tekee pohjaesityksen, jolla kaupunki sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Kujala Jukka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää käynnistää henkilöjunaliikenteen aloittamiseen liittyvät neuvottelut LVM:n ja Meri-Lapin kuntien kanssa ja sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella annetun kustannusarvion puitteissa.

Päätös

Käsittelyn aikana kaupunginjohtaja teki muutetun päätösehdotuksen:

Kaupunginhallitus päättää käynnistää henkilöjunaliikenteen aloittamiseen liittyvät neuvottelut LVM:n ja Meri-Lapin kuntien kanssa ja sitoutuu alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella annetun kustannusarvion puitteissa. Pöytäkirja tarkastetaan kokouksessa tämän asian osalta.

Muutettu päätösehdotus hyväksyttiin.

KH 29.09.2025 § 331
5691/02.05.01.00/2025

Valmistelija

kehitysjohtaja Sampo Kangastalo

Tornion kaupunginhallitus päätti 19.5.2025 § 187 käynnistää henkilöjunaliikenteen aloittamiseen liittyvät neuvottelut LVM:n ja Meri-Lapin kuntien kanssa ja sitoutui alustavasti henkilöjunaliikenteen rahoittamiseen enintään 5 % vuosittaisella rahoitusosuudella annetun kustannusarvion puitteissa.

Liikenne- ja viestintäministeriöstä (LVM) saadun tiedon mukaan valtion talousarvioesitys vuodelle 2026 ei sisällä määrärahaa rajat ylittävälle henkilöjunaliikenteelle. Näin ollen neuvottelut LVM:n kanssa ovat edelleen kesken ja niitä on perusteltua jatkaa. LVM:stä ei myöskään ole tullut Tornion kaupungille virallista esitystä alueelta vaadittavasta omarahoituksesta. Alustavissa keskusteluissa kuntarahan osuudeksi on esitetty 10 %, mutta ministeriön virallinen esitys puuttuu.

Meri-Lapin kuntajohtajien kokouksessa 13.8.2025 neuvoteltiin muiden lähialueen kuntien mahdollisuudesta osallistua rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen tukemiseen. Meri-Lapin kuntajohtajat ovat valmiita esittämään Keminmaan, Tervolan, Kemin ja Simon osallistumista henkilöjunaliikenteen rahoitukseen vuoden 2024 asukaslukujen suhteessa.

Meri-Lapin kehittämiskeskuksen seutuhallitus hyväksyi 4.9.2025 johtotiimin esityksen ja päättää koollekutsua ylimääräisen yhdistyksen kokouksen sekä esittää yhdistyksen kokoukselle täydennettäväksi vuoden 2026 talousarviota ja varaamaan tulevien vuosien 2026–2030 Meri-Lapin kehittämiskeskuksen rahoitukseen 100 000 euron varauksen henkilöraide liikenteen hankinnan toteuttamista varten. Hankinnasta vastaa Tornion kaupunki ja kehittämiskeskuksen rahoitusosuus jakaantuu kuntien kesken asukasluvun perusteella.

Oulun kaupungin kanssa käytyjen neuvottelujen tuloksena Oulun kaupunginhallitus teki rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen

tukemisesta seuraavanlaisen päätöksen 15.9.2025 § 220:

Oulun kaupunki osallistuu Oulu-Tornio-Haaparanta henkilöjunaliikenteeseen maksimissaan 50 000 eurolla vuosittain huomioiden esitetty kustannusjakosuhde, jossa Oulun kaupungin osuus on 25 % kuntarahoituksesta. Kustannukset katetaan Oulun kaupungin kaupunkiympäristöpalveluiden menoista. Tornion kaupungin voimassa olevan päätöksen (max. 105 000 e / v.) ja Oulun kaupungin tekemän päätöksen (max. 50 000 e / v.) lisäksi vuosittaista rahoitusta tarvitaan 10 % omarahoitusosuuteen enintään 55 000 e / vuosi.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Kujala Jukka
Päätösehdotus	Kaupunginhallitus merkitsee tiedoksi rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen valmistelun tilannekatsauksen ja valtuuttaa kaupunginjohtajan sekä kehitysjohtajan jatkamaan neuvotteluja LVM:n ja alueen kuntien kesken.
Päätös	Kaupunginhallitus merkitsi tiedoksi rajat ylittävän henkilöjunaliikenteen valmistelun tilannekatsauksen ja valtuutti kaupunginjohtajan sekä kehitysjohtajan jatkamaan neuvotteluja LVM:n, VM:n ja alueen kuntien kesken.
